

# Louka místo trávníku

Jan Hollan, zastupitel MČ Brno-střed (nezávislý, za Stranu zelených)

Na letní slunovrat 2004

## 1 Zmizení a návrat luk

K idylické obydlené krajině patří plně využití všechny plochy. V případě travnatých ploch kolem obydlení to znamená jejich soustavné spásání domácím zvířectvem, které udržuje porost stále nízký a travnaté plochy dobře pochůzné. Takové „samy se udržující“ trávníky nejsou druhově bohaté, ale mají svůj půvab, daný pocitem domova, který navozují. Jsou husté a měkké, pěkné pro děti na hraní. Trus, který na nich hojně bývá, dětem možná přispívá ke zdraví (aby netrpěli alergiemi).

V krajině bez zobajících slepic či pasoucích se ovčí koz se lidé snaží navodit zdání obdobné útulnosti častým umělým sekáním trávníků. Je to trvalý boj se vzpouzející se přírodou. Vzduch je mnoho měsíců denně špiněn hlukem nebo i spaliny sekaček, místo krásné vůně trávy kosené cítíme zvláštní zápach trávy mordané, již šmelcují a drtí profesionálové obrnění proti zelené štávě, jež na ně od sekaček stříká, i proti hluku (na rozdíl od kolemjdoucích). Neznám smutnější práci. Amatéri, udržující nízké trávníky dobrovolně, pak na svých pozemcích tráví čas zvláštní obdobou domácího luxování – pořádek přece musí být! Aby mohli sekat častěji, a trávník, na němž si málokdy kdo hrává, byl co nejhustší a nejspřaždanější, někdy jej ještě zásobují jedy a hnojivy. Sedmikráska, pampeliška, květiny vůbec, ty do správného trávníku nepatří.

Ale vzrostlá tráva není žádný nepořádek. Porosty jednou až třikrát do roka kosené (podle úrodnosti půd a dostatku vláhy) získávají s lety, desetiletími a staletími na pestrosti a kráse, jsou často nejcennějšími částmi evropské přírody, ač jde o plochy vytvořené a udržované lidmi a na nich zcela závislé. Vyznačují se hojností druhů, květin, hmyzu, obojživelníků, ptactva. Američané říkají, že evropské louky, alespoň ty, které nejsou poničené chemikáliemi a intenzivním hnojením, to jsou vlastně naše deštné pralesy. Unikátní biotopy, které se tvoří staletí, a které lze rychle zničit.

Kolem našich domů, v zahradách a parcích nemůžeme mít louky všude. Leckde skutečně potřebujeme plochy celé léto pochůzné, a jistě je lepší, aby byly travnaté, než asfaltové či betonové. Ale jsou i plochy, kde nikdo nepobíhá, nepolehává, které se dají daleko lépe využít jen tak, že během roku sledujeme jejich změny a radujeme se z jejich bujnosti a krásy.

Po světě už existuje řada případů, kdy se louky vrátily i do měst, ba byly přeneseny z dalekých stavebních parcel na střechy velkých veřejných budov. Někde to bylo s velkým úsilím a náklady, někde to jde snadno. Totiž tam, kde zbytky původ-

ních luk zůstaly. Pak je stačí přestat decimovat sesekáváním mnohokrát do roka, a ony se z fádnic trávníků postupně promění zpět do své někdejší krásy.

## 2 Loučka na vršku Kraví hory v Brně

Jeden takový návrat se snažím uskutečnit před okny své pracovny na hvězdárně na Kraví hoře. Jde o travnatou plochu, po níž lidé chodí jen v rožku, kolem žulové krychle slunečních hodin (a tam hlavně po řídkém žulovém dláždění, mezi kterým tráva lépe přežívá, než by tomu bylo u plochy nedlážděné). Teď, když dozrávají třešně na stromu, který nikým nesazen vyrostl těsně u zdi, je také vysoká tráva pod ním podupaná. Jinde ale stojí hrdě, psi, kteří do ní párkrát za rok vběhnou, ji natrvalo nepoválí.

Mám z ní radost. Pamatuju, jak hrozně vypadala poté, co ji jako staveniště opustil Ingstav (v osmdesátých letech realizující stavbu nové, mnohem větší budovy planetária). Udusaná, plná kamení, pokud na ní něco rostlo, tak lebeda. Pokosil jsem tehdy všechny léta neudržované plochy kolem hvězdárny, vybral z nich kamení, a pak už péči převzalo město. Že bych se mohl o některé starat zase já, mě napadlo až v roce 2002, když jsem viděl, jak jsou vlastně před pokosením krásné. Poprosil jsem tehdy odborníka, který tehdy o park pečoval (pana ing. Šimáčka), aby tu první, nejhezčí trávu, co mám před okny, neumylili na nízký trávník, že ji posekám sám. Ještě po dvou letech z ní mám několik pytlů sena, které postupně dáváme morčatům. Otavu jsem tehdy odvezl do dolů Svatotomášského dvora, aby je dali koním, proč vozit seno a otavu zdálky, když může být rovnou z Kraví hoře. Byly z toho kousky louky ten rok dvě plně nacpané „dvanáctsettrojky“. Kosení, sušení a kopení byla krásná práce, starší lidé se zastavovali, takovou starobylou činností už někteří dávno neviděli, natož ve městě. Postáli hlavně, když šli na procházku s dětmi, které mnohdy skutečné kosení neviděly ještě vůbec. Kopy jsem nějaký čas nechal s nadějí, že se v nich třeba někdy na chvíli schovají nějaké děti, jako to bývalo kdysi...

Vloni jsem byl v červnu nemocný a slíbenou vzdělávací ceduli, že jde o louku a ne o trávník, jsem ke slunečním hodinám nedal, tož ji sekali zase profesionálové aspoň třikrát, i za toho hrozného sucha.

Letos ji však můj spolupracovník Rudolf Novák při prvním sečení Kraví hory (to bylo už na konci dubna) zachránil (já šel do práce až večer) podruhé jsem o její zachování poprosil já. Tak se Brno stalo městem EU s loukou kousek od svého centra.

Ještě po dalších dvou plochách před hvězdárnou lidé nechodí, totiž mezi oběma nejstaršími observatořemi. Vloni je firma, sekající mnohokrát ročně Kraví horu, opižlala tak důkladně, že v tom suchu pod hustými korunami javorů se už tráva do podzimu nevzpamatovala. Letos, díky vlhému jaru, se ale zelenají krásně, ač jedna z nich ne travou, ta skutečně nepřezila. Pokud mi s kosením pomůžou další zájemci, vzal bych je do péče taky.

Rád to zájemce naučím, osvěta je ostatně mé povolání. V oboru kosení jsem pravda více samouk než v jiných. To někdejší kosení opuštěného staveniště (ostří ohnuté o kameny jsem narovnával železnou tyčkou) mě přivedlo k technice, kterou jsem u nikoho neviděl, totiž k luxusnímu obtahování ostří kosy ocílkou místo levným brouskem.

Obrazovou, skrovně komentovanou reportáž ze sena 2002, si lze prohlédnout v adresáři u\_hvezdarny\_v\_Brne. Tehdy jsem kosil už prvního června, aby se dětem dobře sbíraly třešně.

Letos jsem takové „slavnostní kosení“ nějak moc dlouho odkládal, a tak se do loučky pustili obrněnci firmy ASA se sekačkami (já jsem bohužel do té chvíle nevěděl, že po odborné zahradnické firmě péči o park převzala firma, zabývající se odvozem odpadu). Říkal jsem sice, že ji pokosím tiše a šetrně sám týž den nebo nazítří, ale nebylo to nic platné (samotná myšlenka, že by ji někdo sekal kosou, jim připadala neuvěřitelná), ani telefonování narychlo s odborem životního prostředí naší městské části nepomohlo. Odskočil jsem si pro kosu tak pozdě, že mi ke kosení mezi řvoucími a čadícími sekačkami nezbyl ani jeden celý řádek. No, aspoň jsem si ověřil, že to s tou kosou jde skutečně rychleji. Zato ale z loučky nebyla ani hrst sena, i tu trochu slušně pokosené trávy shrabali a odvezli spolu s ostatním „travním odpadem“.

Hlavní idea, totiž obnova dvousečné louky místo trávníku, ale narušena nebyla, stejně už byl čas na sena. Otava by už z loučky být zase měla, jen takový změněný způsob péče o ten kousek Kraví hory musí být ne jen na dobré slovo, ale podchycen písemně. Tak to tímto činím: Otavu pokosím, usuším a odvezu. Hezké by bylo mít skutečný trakař, a odvézt suchou otavu jen dolů do dvora koním.

### 3 Trávníky a louky

Pohled na nepokosenou trávu je dnes pro spoustu městských lidí tak nezvyklý, že se pohoršují. Bývá proto nutné k takovým plochám dávat vysvětlující cedule. Např. „Growing, not Mowing“.

Proti vzrostlé trávě lze mít námitky, že přece z ní vítr odnáší pyl, který ztrpčuje život mnohým alergikům. Možnou odpověď je, že kosená louka není tak zlá, jako léta neudržované zarůstající plochy – neudržované i proto, že lidé přestali umět kosit. A taky proto, že přestala být potřeba tráva, z cenného zdroje se stal obtížný odpad. Jistě, z nizoučkého trávníku není pyl skoro žádný. Na druhé straně, vrchol Kraví hory není tak těsně blízko obytných domů, aby ta trocha pylu z něj mohla někomu vadit. A tam, kde by vadit mohl, lze v nouzi časy

kosení stanovovat vědecky tak, aby byliny s největším alergickým vlivem nerozkvetly, ale aby stále ještě bylo možné mluvit o louce, a ne o pouhém trávníku.

Moderní umělé trávníky bývají označovány v odborné i populární literatuře jako „zelená poušť“. To se týká jejich druhové pestrosti i toho, že vlastně nic neprodukuje. Naproti tomu louka produkuje velmi mnoho, je to systém, který může na energeticky bohaté sloučeniny přeměnit až jedno procento dopadlého slunečního záření. Kromě klasického využití trávy a sena jako potravy pro zvířata (to je i způsob, jak nakonec mohou z louky žít i lidé, pro něž je tráva nestravitelná) je možné z trávy či senáží rovnou produkovat bioplyn, který lze užívat místo zemního plynu z Ruska.

## 4 Osobní motivace

Přiznám se, že mám na louce před svými okny i zájem osobní. Pracovat na vrcholu Kraví hory je krásné, až na ty dny, kdy tam hučí sekačky a ještě modernější fukary, vířící oblaka prachu vysoko do nebe (touto pokrokovou metodou se dostává rozsekaná tráva, zbytečně rozházená rotačními sekačkami po cestách, zpět do trávníku). Smradu, rámusu a prachu jakžtakž čelím tím, že si zavřu okna. Ale snášet tu hrůzu naplno rovnou těsně před nimi, to věru nechci.

## 5 O humánním boji s přírodou

Vím, že se asi k ručnímu kosení profesionálové nevrátí, ač u vzrostlé trávy není pomalejší než kosení „motorovou kosou“. Vyžaduje to přece jen víc se ohánět, a to po námezdnicích pracovnících nelze chtít, nedostatek fyzické aktivity si mají vynahradit až dle své libosti ve fitness centrech. Jedno ale bychom požadovali, jako občané města a plátcí daní, mohli: objednávali-li město udržování trávníků na vzrůstu do x centimetrů, mělo by k tomu přidat podmínku, že se tak bude dít technikou působící minimální hluk a špínu. Tj. nepřipustit rotační sekačky, ale jen vhodně konstruované žací lišty. Zachrání tím i plno stromů, které dnes strádají a hynou. Jak? Tím, že u země je do jejich kůry vyryta rýha od strun rotačních sekaček. Občas je obryta tak důkladně (pořádek musí být, a to i těsně u kmene), že je přerušeno i lýko a strom uschne. Já vím, „správným“ profesionálům to nevádí, obrat i zisk tím přece jen vzroste, vysadí strom nový a budou se těšit, až jej sekáči zase zahubí...

